

Villmarksmedisinsk kompetanse trengs også i Norge

Mange nordmenn er jevnlig i aktivitet i skog og mark og på fjell og vidde. Redningsarbeidet ved skader og sykdommer som oppstår i utfordrende terreng, kan være krevende. Har leger og annet helsepersonell gode nok kunnskaper til å kunne håndtere slike typer skader og ulykker? Villmarksmedisin er akuttmedisin utendørs, og vi ønsker å fremme utdanning i og forskning på dette emnet.

Villmarksmedisin defineres som medisinske tiltak som utføres ute i naturen og der det er lenger enn 1–2 timers transporttid til behandlingssted. Det omfatter håndtering av ulike typer skader og sykdomstilstander som kan oppstå ute i naturen, navigering, forflytning av pasient i vanskelig terreng samt kunnskap om natur og klima og farer som disse kan medføre. Målet er å kunne yte helsehjelp der det kun er enkle midler til rådighet, og vi mener derfor at villmarksmedisinsk kunnskap er viktig for leger som jobber med prehospital akuttmedisin og allmennleger i legevakt ute i distriktene. Emnet er også viktig for sykepleiere og ambulanspersonell som jobber i distriktene.

Villmarksmedisin har sin opprinnelse i Wilderness Medical Society (WMS). Foreningen ble opprettet av tre unge leger i California i 1983 for å lære helsepersonell om villmarkens utfordringer og hvordan man best ivaretar mennesker som oppholder seg i slike områder. Foreningen har senere utviklet kurs, og påbyggingsprogrammet «Academy of Wilderness Medicine» ble opprettet i 2005.

Flere snøskredrelaterte dødsfall

Statistikk fra de senere år viser at vi trenger slik kunnskap også i Norge. Nordmenn tar aktivt i bruk naturen (1), og dette medfører også risiko for skader og ulykker. Det har vært en økning i antall dødsfall i snøskredulykker (2). Fra 2002–09 var i gjennomsnitt tre dødsfall i året forårsaket av snøskred. I sesongen 2009–10 var det ni dødsfall, i 2010–11 var det 13 og i 2011–12 var det sju. Hittil i år har det vært åtte slike dødsfall (2). Økningen i snøskredrelaterte dødsfall skyldes sannsynligvis at flere bevisst oppsøker bratt og skredutsatt terreng for å få mer ekstreme opplevelser (2). Når ulykken skjer på fjellet eller utenfor allfarvei, er gjerne responstiden lengre og redningsaksjonene er ofte utfordrende.

I Norge er vi fire leger, en sykepleier og en ambulansarbeider som er sertifiserte instruktører i «Advanced Wilderness Life Support». Vi ønsker å skape et villmarksmedisinsk fagmiljø blant helsepersonell i Norge. Grunnkurs i emnet ble holdt i Narvik første gang i mars 2012. Nytt kurs

ble holdt i juni 2013. Kursopplegget er bygd på det amerikanske konseptet, men er tilpasset nordiske forhold. Kurset gir en innføring i hvordan man behandler, transporterer og prioriterer akutt syke og skadede i ulike utfordrende omgivelser. Deler av kurset består av teoriundervisning om akutte skader, skredulykker, nedkjøling,

«Vi tror at fagområdet villmarksmedisin har mye å tilføre allmennmedisin»

dykkersyke, drukning, høydesyke, stabilisering og transport i vanskelig terreng, mens en stor del av kurset er praktiske øvelser utendørs. Til nå har nesten 100 leger og sykepleiere blitt sertifisert i Norge. Kursene som ble holdt for leger var i regi av Nordland legeförening. Kurset gir 25 timer kliniske emnepoeng.

Positivt for legedekning?

Vi mener villmarksmedisin som disiplin har potensial til å lokke flere leger til deler av Norge der det i dag er legemangel (3–6), motivere helsepersonell til å bosette seg i utkantstrøk og bidra til å styrke helse tilbudet til befolkningen. Det er også vårt mål å få flere sykepleiere og ambulanspersonell interessert i villmarksmedisin. Sykepleieutdanningen i Narvik tilbyr «Advanced Wilderness Life Support» som et fag. Det første kurset ved Høgskolen ble avholdt våren 2013 og man sertifiserte totalt 19 avgangsstudenter.

Vi ønsker å skape et fagmiljø som fremmer utdanning og forskning innenfor villmarksmedisin i Norge. Gjennom konferansedeltakelse i utlandet har vi begynt å skape kontakter. Interessen for nordiske forhold blant utenlandske kolleger er stor, og vi mener vi har mye å bidra med her. Vi tror at fagområdet villmarksmedisin har mye å tilføre allmennmedisin. Det er

aktuelt for mange, og spesielt i utkant-Norge. Kompetanse innen villmarksmedisin trengs også i Norge.

Benjamin Lischner
med76ben@me.com
Anne Svelstad Evju
Katrine Finsnes
Monica Iversen
Sverre Håkon Evju

Benjamin Lischner (f. 1972) er spesialist i allmennmedisin og fastlege ved Alleen legesenter, Narvik. Han har erfaring med villmarksmedisin fra California og Sverige og er instruktør i Advanced Wilderness Life Support. Han er Skandinavias første Fellow of the Academy of Wilderness Medicine. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Han har mottatt foredragshonorar fra Utedmedisin, Nordland legeförening og Association of Surfing Doctors in Europe. Han sitter i medlemskomiteen i Wilderness Medical Society.

Anne Svelstad Evju (f. 1977) er sykepleier og lektor ved Høgskolen i Narvik. Hun er instruktør i Advanced Wilderness Life Support og ansvarlig for kurs i villmarksmedisin ved sykepleierutdanningen i Narvik. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Katrine Finsnes (f. 1980) er lege i spesialisering ved Anestesiavdelingen ved Stavanger universitetssjukehus. Hun har tidligere jobbet i Afghanistan og Papua New Guinea med Leger Uten Grenser og jobber nå i Australia som «flying doctor.» Hun er instruktør i Advanced Wilderness Life Support og Fellow of the Academy of Wilderness Medicine. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Monica Iversen (f. 1973) er kommuneoverlege og fastlege ved Nærøy legekantor i Nord Trøndelag. Hun er instruktør i Advanced Wilderness Life Support og Fellow of the Academy of Wilderness Medicine. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

>>>

Sverre Håkon Evju (f. 1971) er spesialist i allmenntidisin og fastlege ved Ankenes legesenter, Narvik. Han er medisinsk fagansvarlig ved legevakt i Narvik, medlem i nasjonalt råd for legevaktmedisin og instruktør i Advanced Wilderness Life Support. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Han har dannet et AS for å administrere AWLS-kurs på Høgskolen i Narvik.

Litteratur

1. Statistisk sentralbyrå. Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen, 2011. www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikk/fritid (16.9.2013).
2. Norges Geotekniske Institutt. Snøskred.no. Ulykkesregister www.ngi.no/no/snoskred/Ulykker/ (11.9.2013).
3. Albert E, Cooling N, Tooth M et al. Development of the special skills post in expedition medicine for general practice registrars in Australia. *Wilderness Environ Med* 2008; 19: 60–3.
4. Brandtorp H. Endelig prosjektrapport for «akuttmedisin der en henger med» – eller «bushmedisin på vidda». Tromsø: Universitetet i Tromsø, 2002. www.nsdm.no/filarkiv/File/Prosjekter_i_PROGRAMMET/Bushmedisin/Avslutningsrapport.pdf (16.9.2013).
5. Utsi R. Ansökningshandlingar och övriga dokument inför projektet BEST i primærhelsetjenesten/ lokale akuttmedisinske team. Hammerfest, 2003.
6. Peterson EL, Snider WC, Fahrenwald R. A model for wilderness medicine education in a family practice residency. *Wilderness Environ Med* 2002; 13: 266–8.

Mottatt 9.5. 2013, første revisjon innsendt 16.8. 2013, godkjent 17.9. 2013. Redaktør Hanne Støre Valeur.

Publisert først på nett.